

POSTANOWIENIE

7 marca 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Roman Trzaskowski

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 7 marca 2024 r. w Warszawie
zażalenia M. W.

na postanowienie Sądu Okręgowego w Częstochowie
z 30 marca 2023 r., VI Ca 419/22,
w sprawie z wniosku S. W.
z udziałem M. W., P. W.
o dział spadku i zniesienie współwłasności,

**oddala zażalenie, pozostawiając rozstrzygnięcie o kosztach
postępowania zażaleniowego do orzeczenia kończącego
postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 30 marca 2023 r. Sąd Okręgowy w Częstochowie, w następstwie apelacji wnioskodawczyni od postanowienia Sądu Rejonowego w Częstochowie z 27 stycznia 2021 r., na podstawie art. 386 § 4 w związku z art. 13 § 2 k.p.c. uchylił zaskarżone postanowienie i sprawę przekazał temu Sądowi do ponownego rozpoznania. Sąd Okręgowy nie podzielił oceny Sądu pierwszej instancji dotyczącej zasadności oddalenia wniosku na podstawie art. 5 k.c. i w konsekwencji przyjął, że rozstrzygnięcie oparte na tej ocenie oznacza nierozpoznanie istoty sprawy przez Sąd Rejonowy.

Zażalenie od postanowienia Sądu Okręgowego wniósł uczestnik M. W., zaskarżając je w całości. Powołując się na uchwałę Składu Siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego - zasadę prawną z 26 kwietnia 2023 r., sygn. akt III PZP 6/22 (OSNP 2023/10/104) zarzucił nieważność postępowania, o której mowa w art. 379 pkt 4 w związku z art. 13 § 2 k.p.c., przez rozpoznanie sprawy cywilnej przez Sąd drugiej instancji w składzie jednego sędziego ukształtowanym na podstawie art. 15 zys¹ ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (tekst jedn. Dz.U. z 2021 r., poz. 2095 ze zm.), a ponadto naruszenie art. 386 § 4 w związku z art. 13 § 2 k.p.c., przez niewłaściwą ocenę prawną i przyjęcie, iż Sąd Rejonowy nie rozpoznał istoty sprawy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Nie zachodziła w sprawie zarzucana przez skarżącego nieważność postępowania apelacyjnego, ze względu rozpoznanie sprawy przez Sąd Okręgowy w składzie jednoosobowym. W uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2023 r., III PZP 6/22, w której przyjęto, że rozpoznanie sprawy cywilnej przez sąd drugiej instancji w składzie jednego sędziego ukształtowanym na podstawie art. 15 zys¹ ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID - 19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2021 r. poz. 2095 z późn. zm.) ogranicza prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP), ponieważ nie jest konieczne do ochrony zdrowia publicznego i prowadzi do nieważności postępowania (art. 379 pkt 4 k.p.c.), ustalono również, że ma ona skutki na przyszłość i wyjaśniono przyczyny, z jakich postanowiono znieść wsteczne skutki dokonanej wykładni.

W niniejszej sprawie zaskarżony wyrok zapadł przed datą podjęcia powyższej uchwały. O niedopuszczalnym naruszeniu (zwłaszcza o naruszeniu oczywistym) art. 45 ust. 1 Konstytucji nie świadczy zaś sama ingerencja w zasadę ciągłości (niezmienności) składu orzekającego, ani odstępstwo od zasady

kolegialności. W kontekście zasad konstytucyjnych ingerencja ustawodawcy w powyższe zasady w czasie zagrożenia epidemiologicznego nie jest z zasady niedopuszczalna i nie skutkuje *a priori* nieważnością postępowania (zob. też postanowienie Sądu Najwyższego z 29 kwietnia 2022 r., III CZP 77/22, niepubl.). Wydanie w sprawie orzeczenia przez sąd drugiej instancji w składzie ukształtowanym na podstawie art. 15z¹ ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. nie może więc w sprawie stanowić samoistnej podstawy do stwierdzenia nieważności postępowania na podstawie art. 379 pkt 4 k.p.c.

Na uwzględnienie nie zasługuje również zarzut naruszenia art. 386 § 4 w związku z art. 13 § 2 k.p.c. W orzecznictwie Sądu Najwyższego jednolicie przyjmuje się, że zażalenie przewidziane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. ma na celu jedynie skontrolowanie przez Sąd Najwyższy, czy orzeczenie kasatoryjne sądu drugiej instancji, przekazujące sprawę do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji, zostało prawidłowo oparte na jednej z przesłanek przewidzianych w art. 386 § 2 lub 4 k.p.c., a więc czy powołana przez sąd drugiej instancji przyczyna uchylenia odpowiada wskazanej w uzasadnieniu podstawie ustawowej i czy rzeczywiście wystąpiła w sprawie. Dokonywana ocena powinna mieć zatem charakter formalny i skupiać się wyłącznie na ustanowionych w powyższych przepisach przesłankach uchylenia orzeczenia sądu pierwszej instancji. Niedopuszczalne jest badanie merytoryczne stanowiska sądu drugiej instancji i kontrola materialnoprawnej podstawy orzeczenia. Konsekwencją wąskiego ujęcia granic kognicji Sądu Najwyższego jest również określenie zakresu dopuszczalnych zarzutów zażalenia, które nie mogą zmierzać do oceny zasadności żądania pozwu ani apelacji, czy merytorycznego stanowiska prawnego sądu drugiej instancji (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 7 listopada 2012 r., IV CZ 147/12, OSNC 2013, Nr 3, poz. 41; z 29 października 2015 r., I CZ 92/15, niepubl.; z 10 grudnia 2015 r., V CZ 77/15, niepubl.; z 7 kwietnia 2016 r. II CZ 6/16, niepubl.; z 15 kwietnia 2016 r., I CZ 13/16, niepubl. i z 19 października 2016 r., V CZ 58/16, niepubl. oraz powołane w nich orzecznictwo).

Z zażalenia wynika, że zarzut naruszenia art. 386 § 4 k.p.c. nie zmierza do podważenia stanowiska Sądu Okręgowego o zakwalifikowaniu zaistniałej w sprawie sytuacji procesowej jako odpowiadającej powołanej podstawie kasatoryjnego

rozstrzygnięcia w postaci nierozpoznania istoty sprawy przez Sąd pierwszej instancji, lecz do podważenia oceny Sądu Okręgowego dotyczącej zarzutów apelacyjnych oraz wyrażonego przez ten Sąd poglądu o braku podstaw do oddalenia w sprawie wniosku na podstawie art. 5 k.c., co uczynił Sąd pierwszej instancji. Zarzut tego rodzaju, jako wykraczający poza kognicję Sądu Najwyższego w postępowaniu zażaleniowym toczącym się na podstawie art. 394¹ § 1¹ k.p.c., jest niedopuszczalny, a w konsekwencji nie podlegał rozpoznaniu.

Sąd Najwyższy podziela jednocześnie stanowisko wyrażone w wydanym w sprawie uprzednio przez Sąd Najwyższy postanowieniu z 25 lutego 2022 r., III CZ 35/22 (niepubl.), że nierozpoznanie istoty sprawy ma miejsce również wtedy, gdy sąd pierwszej instancji nie zbada materialnej podstawy żądania, wychodząc z błędnego założenia, że dochodzenie uprawnienia byłoby w sprawie sprzeczne z jego społeczno-gospodarczym przeznaczeniem lub z zasadami współżycia społecznego, a tym samym nie powinno korzystać z ochrony prawnej (art. 5 k.c.). Zakwestionowanie przez Sąd Okręgowy oceny Sądu pierwszej instancji dotyczącej oddalenia wniosku na podstawie art. 5 k.c. uprawniało ten Sąd do stwierdzenia nierozpoznania istoty sprawy przez Sąd pierwszej instancji.

Z tych względów, na podstawie art. 394¹ § 3 w związku z 398¹⁴ i art. 13 § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

[SOP]

(r.g.)